

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ
ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ
ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Заснований в 2009 році

Рівне – 2013

ББК 81.2
А - 43
УДК: 81. 243

Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць.
Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. — Рівне: РДГУ, 2013. — 109 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Безкоровайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Заступник головного редактора:

Мороз Людмила Володимирівна – кандидат філологічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Постоловський Руслан Михайлович – кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, ректор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Михальчук Наталія Олександрівна – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Архангельська Алла Мстиславівна – доктор філологічних наук, професор (Рівненський інститут слов'язнавства Київського славистичного університету);

Оляндер Луїза Костянтинівна – доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки);

Гороть Євгенія Іванівна – доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Стеріополо Олена Іванівна – доктор філологічних наук, професор, (Київський національний лінгвістичний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ніколайчук Галина Іванівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Зимомря Микола Іванович – доктор філологічних наук, професор (Дрогобицький педагогічний університет ім. Івана Франка);

Павлова Ольга Іванівна - кандидат філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Сербіна Тетяна Георгіївна – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 10 від 31.05.2013 р.).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2013

7. Baker E. The History of the English Novel. The Elizabethan Age / E. Baker. – London, 1967. – 324 p.
 8. Bennet A. A History of the German Novelle/A. Bennet. – Cambridge, 1961. – 238 p.

Н.И. ВОВЧУК, Л.М. МОРОЗ. РАЗВИТИЕ НОВЕЛЛЫ В ЭПОХУ ВОЗРОЖДЕНИЯ

Резюме. В статье проанализировано развитие новеллы в эпоху Возрождения и дана характеристика ренессансного типа культуры. Определено понятие новеллы елизаветинского периода. Описаны основные истоки становления новеллы эпохи Возрождения.

Ключевые слова: новелла, культура, гуманизм, духовность, жанр.

N.I. VOVCHUK, L.M. MOROZ. DEVELOPMENT OF NOVEL IN THE RENAISSANCE

The summary. The article analyzes the development of novel in the Renaissance and Renaissance type of culture is characterized. The concept of novel Elizabethan period is determined. The main sources of the novel formation of the Renaissance are described

Key words: novel, culture, humanity, spirituality, genre.

Одержано редакцією 12.03.2013 р.

УДК: 378. 147. 016: [811. 112. 2: 27-23]

Л.М. ВАКУЛІНСЬКА

ЕПІСТОЛЯРНІ ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАТИВНИХ МОВНИХ ЗАСОБІВ НІМЕЦЬКОМОВНИХ БІБЛІЙНИХ ТЕКСТІВ

Резюме. У статті розглядаються особливості мовних знаків епістолярних німецькомовних біблійних текстів, аналізуються їх комунікативно-прагматичні та структурно-семантичні ознаки, а також роль у збагаченні німецької та української мов.

Ключові слова: комунікація, мовні знаки, структура, семантика, німецька мова.

Людська комунікація в останні десятиліття стала предметом дослідження багатьох наук, в тому числі і комунікативної лінгвістики. Вона охоплює процеси спілкування індивідів в різних сферах їх діяльності: предметно-практичній, теоретично-духовній, культурній тощо ..., а також засоби спілкування різних рівнів. Учасниками комунікації можуть бути як окремі особи з урахуванням їх фізичних, фізіологічних, психологічних, соціальних та інших чинників, так і різні соціальні групи [1, 8].

Метою комунікації є передача інформації, вплив мовця на свого співбесідника (чи то окрему особу, чи то суспільну групу, суспільство ...), бажання викликати певну реакцію. І цей процес є двостороннім, взаємним.

Форми, за допомогою яких звершується комунікація є досить різноманітними. Однією з них, на думку сучасного дослідника комунікативної лінгвістики Бацевича Ф.С., є прецедентний текст, ознаками якого є його особлива значущість як для окремих особистостей, так і для значної кількості осіб. Вміння доречно використовувати такі тексти - необхідна риса комунікативної культури освіченої особистості [1, 151]. До таких слід віднести фідеїстичні тексти, які і є об'єктом нашого дослідження. Зокрема цікавим, на нашу думку, є лист святого апостола Павла до Тита, що входить до складу новозавітних книг Святого Письма.

Предметом нашого дослідження є мовні знаки вищезгаданого біблійного тексту, їх комунікативно-прагматичні та структурно-семантичні особливості.

Актуальність роботи визначається зростаючим інтересом до християнської духовної літератури, її впливу на формування морально стійкої, духовної особистості. Цей інтерес обумовлюється особливостями розвитку духовної культури, демократичних ідей у суспільстві на стику ХХ-ХХІ століть, так званим «комунікативним поворотом» - переходом від точки зору єдиного «монологічного» суб'єкта, що формує навколишню реальність і використовує її відповідно до власних потреб, до утворення засад спілкування, діалогу різних суб'єктів та їх взаємодії [2, 15].

Метою нашого дослідження є виявлення комунікативно-прагматичних та структурно-семантичних особливостей мовних знаків епістолярних німецьких біблійних текстів, їх автентичних сакральних характеристик.

Особливістю вибраного нами тексту є його епістолярний жанр, який характеризується такими ознаками: комунікативною ситуацією, ілюктивними намірами, прагматичною настановою висловлювання, типами мовленнєвої поведінки, мовною компетенцією комунікантів, вибором мовних засобів для впливу на співрозмовника тощо.

Щодо комунікативної ситуації, то вона, як правило, впливає на тематику та форми комунікації. В нашому прикладі комунікація звершується письмово у листі, написаному однією особою - Апостолом Павлом - до одного адресата – Тита. Комунікативна компетенція адресанта виражена у вмінні використовувати мовні засоби, характерні епістолярному стилю того часу. Це – звертання та привітання на початку та в кінці листа та передавання привітів. Останнє характеризує його як неофіційний, що має особистісний характер, високий рівень знайомства комунікантів, спільність інтересів.

Форма комунікації зумовлює і вибір мовних засобів, характерних епістолярному стилю: це звертання з соціальною характеристикою адресанта – „Paulus, Knecht Gottes, aber Apostel Jesu Christi“ та адресата – „Titus, meinem echten Kind nach dem gemeinsamen Glauben“. Досить докладна та поширена характеристика Павла себе

як адресанта свідчить про важливість його духовного положення та місії, покладеної на нього Всевишнім, яку він і пояснює у своєму звертанні. Типовими для біблійного епістолярію є привітання, що передаються на початку листа: „Gnade und Friede von Gott, dem Vater, und von Christus Jesus, unserem Heiland!“ Лексеми „Gottes, Gnade, Frieden, gemeinsamen Glauben, unserem Heiland“ показують не лише спільність інтересів, їх тематику, а також визначають соціальний стан мовців, їх належність до певної епохи та культури. Завершується лист традиційним для церкви передаванням привітів та характерним для інших листів Павла побажанням благодаті Божої: „Die Gnade sei mit euch allen!“

Мова автора виразно виділяється насиченістю сакральної лексики. Тому, будучи приватним листом, твір має величезну загальнолюдську і духовну цінність, що підтверджується віднесенням його до канонічних текстів Святого Письма. Він виконує не лише комунікативну функцію у приватній сфері спілкування двох знайомих осіб, а й служить засобом передачі духовної інформації для багатьох наступних поколінь, збагачуючи скарбничку загальнолюдських цінностей.

Так, у листі містяться характеристики рис служителів церкви, настанови, як поводитись з неправдивими вчителями-законниками, вказівки для старців, юнаків та рабів, як поводитись християнинові у світі, застереження від суперечок та особисті поради і прохання. Наприклад, характеристики рис служителів церкви передаються у тексті такими мовними засобами: прикметниками („untadelig, nicht eigenmächtig, nicht jähzornig, gastfrei, besonnen, gerecht, heilig, enthaltsam“); іменниками („nicht ein Schläger“); конструкціями іменник-іменник („Mann einer Frau“), іменник-дієслово („nicht dem Wein ergeben“), іменник-дієслово-прикметник або прислівник („gläubige Kinder hat“, „der an dem der Lehre gemäßen zuverlässigen Wort festhält“); конструкції з поширеними інфінітивами („fähig sei, sowohl mit der gesunden Lehre zu ermahnen als auch die Widersprechenden zu überführen“).

Творенню комунікативного акту слугує повідомлення адресатові власного комунікативного наміру та мети комунікації: „Deswegen ließ ich dich in Kreta zurück, damit du, was noch mangelte, in Ordnung bringen und in jeder Stadt Älteste einsetzen solltest, wie ich dir geboten hatte.“ Автор вимагає довершити розпочату ними справу і пояснює Титу, як це зробити.

Прагматичний компонент листа має чітко виражений спонукальний характер, що підтверджується наявністю великої кількості дієслів у Imperativ: „weise zurecht, rede, ermahne, beweise, überführe, erinnere, vermeide, weise ab, beeile dich, gib, grüße“. Слід відмітити відсутність експресивності та емоційності висловлювань, притаманних іншим видам епістолярних текстів, наприклад, художнім листам.

Своєрідною особливістю у прагматичній організації даного листа є використання підрядних речень причини, мети та наслідку зі сполучниками damit, dass, denn, deswegen з метою пояснити необхідність певних дій, запобігти неправильним вчинкам чи поведженню у церкві.

Вживані автором лексичні одиниці за своєю семантикою частіше називають різноманітні внутрішні стани людини та її соціальні відносини, ніж окремі предмети та їх характеристики.

Однією із структурних ознак даного тексту є відсутність вживання спрощених формул, характерних для офіційно-ділового стилю.

Отже, проаналізовані нами мовні засоби у фідеїстичних текстах, зокрема у листі святого апостола Павла до Тита, мають свої комунікативно-прагматичні та структурно-семантичні особливості. Вони виконують не лише комунікативну функцію у приватному спілкуванні, а й служать засобом передачі духовної інформації. Цінність цієї інформації не тільки для однієї особи, співробітника апостола Павла Тита, але й для багатьох осіб, і навіть для всього християнства підтверджується віднесенням даного листа до канонізованих книг Святого Письма.

Особливістю даного тексту є його епістолярний жанр, що зумовлює використання відповідних мовних засобів: звертання, привітання, прощання, побажання, привіти.

Прагматичний компонент тексту характеризується наявністю великої кількості вказівок та настанов, виражених дієслівними конструкціями у наказовій формі.

Структурна організація тексту визначається наявністю комунікативних мовних одиниць різних рівнів: окремих лексем, словосполучень, поширених інфінітивних конструкцій, підрядних речень причини, мети та наслідку, що відображають прагматичну ситуацію тексту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник / Ф. С. Бацевич. – К.: Академія, 2004. – 334 с.
2. Виховання молодого покоління на принципах християнської моралі в процесі духовного відродження України. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. Статті, доповіді, виступи. – Острого, 1997. – 232 с.
3. Галаш І. Темпоральна структура тексту як диференціальна ознака стилю / І. Галаш // Мандрівець. – 2006. – №2. – С. 65-68.
4. Дудик П.С. Стилїстика української мови / П. С. Дудик. – К.: Академія, 2005. – 367 с.
5. Зарицький М.С. Стилїстика сучасної української мови / М. С. Зарицький. – К.: Парламентське вид-во, 2001. – 155 с.
6. Куранова С. Дискурсивні особливості відтворення комунікативної ситуації в текстах україномовних газетних заміток / С. Куранова // Мандрівець. – 2004. – №5. – С.9-14.

7. Луценко В. Основні поняття і категорії комунікативної стилістики тексту / В. Луценко // Дивослово. – 2007. – №4. – С.45-48.
8. Тимченко Є.П. Порівняльна стилістика німецької та української мов / Є.П. Тимченко. – Вінниця: Нова книга, 2006. – 239 с.
9. Тураєва З.Я. Лингвистика текста. (Текст: структура и семантика) / З.Я. Тураева. – М., Просвещение, 1986. – 127 с.
10. Die Heilige Schrift. – R.Brockhaus Verlag Wuppertal. – 1980. – 375 S.

Л.Н. ВАКУЛИНСКАЯ. ЭПИСТОЛЯРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ КОММУНИКАТИВНЫХ ЯЗЫКОВЫХ СРЕДСТВ НЕМЕЦКОЯЗЫЧНЫХ БИБЛЕЙСКИХ ТЕКСТОВ

Резюме. В статье рассматриваются эпистолярные особенности языковых знаков немецких библейских текстов, анализируются их коммуникативно-прагматические и структурно-семантические особенности, а также роль в обогащении немецкого и украинского языков.

Ключевые слова: коммуникация, языковые знаки, семантика, структура, немецкий язык.

L.M. VAKULINSKA. EPISTOLARY CHARACTERISTICS OF COMMUNICATIVE LANGUAGE SIGNS IN THE GERMAN BIBLE TEXTS

The summary. The article deals with the problem of the particulars of language signs in the German bible texts, their communicative, pragmatic, semantic and structural characteristics and their role in enrichment of German and Ukrainian languages.

Key words: communication, semantic, structure, the German language.

Одержано редакцією 03.04.2013 р.

УДК: 378.147:81'243

Н.Р. ДАНІЛОВА

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ НА НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЯХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Резюме. В статті розкриваються особливості вивчення іноземних мов студентами немовних факультетів, основні форми та методи викладання іноземної мови та її вплив на професійний рівень підготовки.

Ключові слова: професійне спрямування, немовні спеціальності, мотивація, комунікативні навички, професійне спілкування.

Вивчення іноземних мов на немовних спеціальностях є важливим аспектом формування професійного та світоглядного рівня студентів вищих навчальних закладів і наступною ланкою вивчення іноземної мови на базі середньої школи та в процесі безперервного навчання іноземної мови.

Актуальність дослідження. Сучасні інтеграційні процеси в Україні відкривають можливості студентам ознайомлення і безпосередньої участі в культурних, економічних, та інших досягненнях світової цивілізації. Тому першочергове значення в цьому процесі відіграє вивчення і знання іноземної мови, як засобу спілкування, і що є важливим інструментом для інтеграції студентів та засобом відкриття і пізнання світу та інновацій з професійного напрямку підготовки.

Аналіз публікацій з теми дослідження. На сучасному етапі багато науковців-філологів займаються проблемами вивчення іноземної мови на немовних спеціальностях і розроблення методик: О. Тарнопольського, І. Гришина, Г. Ємельянова, І. Онисіна, І. Угрюмова, Р. Зайцева. Значних досягнень у розробці методик навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей досягли М. Задорожна, О. Петрашук та ін. Окрім отриманих позитивних результатів, у сучасній вітчизняній методиці навчання іноземним мовам для спеціальних цілей існує цілий ряд недосліджених напрямів, які потребують вирішення, і тому можуть слугувати полем для досліджень українських та зарубіжних науковців. В статті розкриваються особливості навчання іноземної мови, що використовуються в професійній підготовці фахівців немовних спеціальностей.

Мета даної статті – розкрити особливості вивчення іноземних мов студентами немовних спеціальностей і показати основні форми та методи викладання іноземної мови і її вплив на професійний рівень підготовки. Сьогодні навіть важко уявити вищу школу без вивчення іноземної мови. Мета навчання іноземним мовам у вищих навчальних закладах на немовних спеціальностях спрямована на оволодіння мовленевою компетенцією з іноземної мови для спілкування в усіх основних сферах людської діяльності. При цьому відповідна увага повинна приділятися навчанню мов і спеціальності, іншими словами, – для спеціальних професійних цілей [4].

Об'єктом дослідження є процес навчання англійської мови професійного спрямування студентів немовних факультетів.

Предмет дослідження – формування англомовної компетенції майбутніх спеціалістів.

Виклад основного матеріалу. Мотивації вивчення іноземних мов та розроблення методик з її вивчення зробили можливими проведення багатопланових досліджень у цьому напрямі не лише як одного із аспектів виконання університетської програми навчання, але і як одного із шляхів розширення міжпрофесійної підготовки, базуючись на іноземному досвіді, де знання мови є обов'язковим елементом читання, перекладу та спілкування на мові оригіналу. Це спонукало до введення відповідних змін у лінгвістичних та соціально-

ЗМІСТ

Безкоровайна О.В. Культурний контекст як умова реалізації самоствердження особистості в освітньому процесі.	3
Калініченко М.М. Формування жанру орієнтальної історії в американській літературі.	13
Андрощук А.В. Мова роману Нормана Раша «Парування» («Mating») як предмет зображення.	15
Мороз Л.В., Пашко І.О. «Звіти про вояж» Е.Гейсса, Френсіса Претті та Річарда Ферріса в контексті англійської ренесансної літератури мандрів.	20
Михальчук, Н.О. Івашкевич Е.Е. Скандинавське завоювання Британії та його наслідки для становлення субкультури та комунікативної поведінки англійців.	24
Мороз Л.В., Кушнір Н.В. Роль спогадів англійських мандрівників-дипломатів у формуванні уявлень англійців про Росію кінця XVII- поч. XVIII ст.	28
Вовчук Н.І., Мороз Л.М. Розвиток новели в епоху Відродження.	32
Вакулінська Л.М. Епістолярні особливості комунікативних мовних засобів німецькомовних біблійних текстів.	34
Данілова Н.Р. Сучасні підходи викладання іноземних мов на немовних спеціальностях вищих навчальних закладів.	36
Олесюк Л.В. Соціолінгвальні особливості нової фразеології англійської мови.	38
Кочубей О.С. Структура та зміст підготовки викладачів перекладу в мовному вищому навчальному закладі.	41
Мороз Л.В., Король О.Ю. Формування граматичної компетенції у студентів немовних вищих навчальних закладів.	45
Денисюк Л.В. Інноваційні підходи викладання англійської мови для студентів немовних факультетів на сучасному етапі.	47
Давнюк С. В., Козицька О.А. Лінгвістичні засади оволодіння елементами синтаксису під час навчання рідної мови.	50
Трофімчук В.М. Формування спеціалізованої комунікативної компетенції студентів-менеджерів у галузі говоріння.	53
Бойко Н.Г., Конопльова Ю.О. Роль мультимедійних технологій у формуванні комунікативної та міжкультурної компетенції учнів.	54
Ковалюк В.В. Англійський лінгвістичний компонент як елемент впливу на мовну ситуацію у сучасній Україні.	57
Палій В.П. Особливості засвоєння афективної лексики в процесі вивчення французької мови.	61
Дуброва А.С. Застосування комп'ютерної техніки на етапі введення нового матеріалу у системі інтенсивного навчання іноземних мов.	64
Яцюрик А.О. Лінгвістичні засади вивчення особистісних корелятивів креативності людини.	67
Сухомлин Т.С. Особливості перекладу фразеологізмів, що виражають психічний стан людини, з англійської на українську мову.	69
Мазурок О.М. Педагогічні умови формування готовності майбутнього вчителя іноземної мови до виконання професійної діяльності.	72
Михальчук Н.О., Івашкевич Е.З. Текстуальна очевидність і оповідна структура роману «Нічні охоронці» Алана Мура та Дейва Гіббонса.	76
Михальчук Н.О., Івашкевич Е.Е. Кроскультурна комунікація: комунікативний підхід в процесі навчання вчителів англійської мови.	83
Бігунова С.А., Зубілевич М.І. Семантика символічних топонімів.	90
Дуброва А.С. Навчання особистісно-орієнтованого спілкування на основі тексту студентів немовних факультетів вищих навчальних закладів.	94
Моєсеєва О.С. Розвиток професійної культури майбутніх вчителів англійської мови.	95
Михайленко В.В. Переклад у міжкультурному навчанні: «Very» у центрі уваги.	99
Колінчак Н.Д. Ефективність користі роботи над проектом в аудиторії іноземної мови.	102
Верьовкіна О.Є., Ярута Н.П. Синтаксичні виразні засоби та стилістичні прийоми в оповіданнях Роалда Даля «Четвертий комод чіпендейла» та «Парі».	105
Відомості про авторів	108

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Заснований у 2009 р.

Відповідальний редактор збірника Петрівський Я.Б.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Мороз Л.В.
Технічний редактор Бігунова С.А.
Комп'ютерна верстка Ковалюк В.В., Горішна І.Г.

Здано до набору 25.04.2013 р. Підписано до друку 29.04.2013 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 24,02. Обл. вид. арк. 17,39 Замовлення №144/1. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет.

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

**А – 43 Актуальні проблеми філології та методики викладання
гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць. Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету. — Рівне: РДГУ,
2013. — 109 с.**

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 81'243

ББК 81.2